

Estelle Levresse

Kriget i Nagorno-Karabach: Armenien känner sig sviket av Ryssland

Ur *Mediapart*, 21 september 2023

Azerbajdzjans offensiv i utbrytarregionen Nagorno-Karabach (med armenisk majoritet) blev kortvarig. Redan efter 1 dygn såg sig de underlägsna armeniska styrkorna tvungna att ge upp

Konflikten om Nagorno-Karabach har lett till flera krig (det senaste 2020), men nu verkar Azerbajdzjan ha avgjort till sin fördel. Armenien hade räknat med att de fredsbevarande ryska styrkorna i området skulle förhindra nya stridshandlingar, men de har varit passiva. Denna artikel tittar närmare på konsekvenserna av detta krig.

Kartan ovan från Wikipedia

Azerbajdzjans blixtoffensiv i utbrytarrepubliken Nagorno-Karabach, då man utnyttjat stöd av Turkiet och att Ryssland är upptaget av kriget i Ukraina, har lämnat en bitter eftersmak i Armenien. Kommer det att leda till att landet närmar sig Nato? Vilka andra geopolitiska förvecklingar är tänkbara i regionen?

Armeniska män och kvinnor som river sönder och bränner sina ryska pass under rop om ”förräderi” utanför Rysslands ambassad i huvudstaden Jerevan. För andra kvällen i rad visade demonstranter den 20 september sin ilska gentemot Moskva sedan Azerbajdzjan i ilfart segrat i den separatistiska enklaven Nagorno-Karabach, i huvudsak befolkad av armenier.

Tisdagen den 19 september inledde Azerbajdzjan en omfattande militär offensiv i Nagorno-Karabach, vilket resulterade i minst 200 döda och 400 sårade. På mindre än 24 timmar kapitulerade de lokala styrkorna och ett avtal om eldupphör ingicks via rysk medling. Ett första förhandlingsammansätande mellan separatisterna och företrädare för Baku om att återföreninga den 1991 självutnämnda Republiken Arzjak med Azerbajdzjan ägde rum den 21 september.

Ett hårt slag för armenierna, där det militära nederlaget 2020, då man tvingades överge en del av Nagorno-Karabach efter 44 dagar av fruktansvärda strider med 6 500 döda, fortfarande gör sig smärtsamt påmint. Ryssland anmälde sig då som medlare i konflikten. Den 9 november 2020 ingicks under Moskvas överinseende ett avtal om eldupphör och 2 000 ryska soldater utposterades i Nagorno-Karabach med uppgift att garantera tillämpningen av avtalet om eldupphör och trygga säkerheten i området.

Vid den tiden upplevde armenierna nederlaget som en oerhörd förödmjukelse, men man kände tacksamhet gentemot Vladimir Putin. Man ansåg att det var hans ingripande som hade räddat Nagorno-Karabach. Detta område, som är åtskilt från Armenien och som Stalin 1921 överlämnade till Azerbajdzjan, är sedan över 30 år omtvistat mellan de båda f d sovjetrepublikerna. Det första kriget i Nagorno-Karabach på 1990-talet slutade med seger för Armenien.

Tre år efter det andra kriget, som avslutades utan något fredsavtal men som i realiteten ledde till att enklaven, som för armenierna är av stort historiskt och kulturellt värde för den egna nationen, föll i händerna på Azerbajdzjan. Nu kritiserar många armenier Moskva för att inte ha uppfyllt sina löften och för att ha övergivit Armenien.

Det stämmer att den stora ryska bundsförvanten de tre senaste åren inte gjort något åt de regelbundet återkommande incidenterna i denna bergsregion. I september 2022 inledde Azerbajdzjan blodiga attacker mot ett trettiotal städer och byar i södra Armenien nära gränsen, men Moskva lät detta ske till Jerevans stora upprördhet. Inom ramen för försvarsavtalet mellan de båda länderna borde ryssarna ha agerat, tycker man där.

Berodde ryssarnas passivitet på kriget i Ukraina, som kräver större delen av landets militära resurser? Men Ryssland har ju ändå en militär bas i Armenien. Iakttagare tror mer på att Kreml inte har någon lust att stöta sig med Azerbajdzjan, som har stöd av Turkiet.

”Irrationellt ryskt agerande”

För historikern Charles Urjewicz, professor vid Institutet för orientaliska språk (Inalco), kommer inte ryssarnas agerande som någon överraskning. ”Sedan Sovjetunionens fall har Ryssland inte haft någon annan politik i Transkaukasus än att underblåsa konflikter och spänningar, oavsett om det handlat om Karabach, Abchasien eller Syd-Ossetien ... Det har varit deras enda strategi. De betraktar det som ett sätt att behålla sitt närområde, sitt eget inflytande, och kunna påverka alla dessa länder inrikespolitiskt.” Urjewicz har följt utvecklingen i regionen länge och tycker att ”ryssarnas irrationella agerande” är frapperande: ”Ryssland är ur stånd att föra någon annan politik än den som handlar om våld.”

Relationerna mellan Ryssland och Armenien är ändå nära och med en lång historia. I Ryssland bor mellan 2 och 3 miljoner armenier, vilket utgör den viktigaste armeniska diasporan någonstans. Och om Armenien, ett litet land inklämt mellan Turkiet, Iran, Azerbajdzjan och Georgien, med knappt 3 miljoner invånare, är mycket starkt beroende av Ryssland vad gäller sin säkerhet gäller samma också på det ekonomiska planet.

Men Vladimir Putin är inte särskilt förtjust i Armeniens premiärminister Nikol Pasjinian, säger Marie Dumoulin, chef för programmet Det utvidgade Europa inom ECFR (European Council on Foreign Relations). ”Han har inte bara kommit till makten efter en folklig resning (2018), han har också låtit fångsla Robert Kocharian (president i Armenien 1998-2008) för korruption. I likhet med sin efterträdare Serzh Sargsian (2008-2018), kom båda från Karabach och hade mycket nära band med Ryssland.”

När en ny kris skakade regionen i december 2022 kritiserade Nikol Pasjinian öppet de ryska ”blå hjälmarnas” passivitet och ifrågasatte värdet av det gemensamma säkerhetsavtalet. Azerbajdzjan hade då blockerat Latsjin-korridoren och hindrade personer och varor från att

färdas. Endast några konvojer från Röda korset, eskorterade av ryska trupper, hade tillstånd att använda den väg som förbinder Armenien med Nagorno-Karabach. En blockad som nu har pågått i nära ett år med dramatiska konsekvenser för de 120 000 invånarna i enklaven, som lider av svår brist på livsmedel, medicinsk utrustning, bränsle ...

Frostiga relationer

Läget förvärrades under sommaren då Azerbajdzjan helt stoppade alla humanitära leveranser. Nikol Pasjinian tog då flera symboliska steg för att visa att han börjat tröttna på Moskva: humanitär hjälp sändes till Ukraina, hans hustru gjorde ett besök i Kyiv, en gemensam militärövning med USA ... I en intervju med den *italienska* tidningen *La Repubblica* i mitten av september sade regeringschefen att Armenien ”måste minska beroendet” av Ryssland om man ville trygga sin säkerhet ”eftersom Rysslands möjligheter förändrats på grund av kriget i Ukraina”. Det föll inte alls Moskva på läppen och det kom utfall om ”ovänligt agerande” och ”aggressiva uttalanden”.

Flera bedömare anser att Baku nu ansåg sig ha fått fria händer att sätta igång en militär attack. Marie Dumoulin erinrar om Vladimir Putins uttalanden nyligen angående relationerna mellan Armenien och Azerbajdzjan. ”Pasjinian har sagt att Karabach är en del av Azerbajdzjan. Det är inget vi kan göra åt nu, det är deras problem.” Enligt Dumoulin kan det uttalandet inte tolkas mycket annorlunda än som ”grönt ljus för Baku att lösa frågan efter eget gottfinnande”.

Den ryske politiske experten Michail Alexandrov citeras av *Russia Armenia Info*. Han anser att om inte Ryssland får stopp på Azerbajdzjans aggression ”kommer man att förlora Transkaukasus” och ”Nato etablera sig vid Kaspiska havet”. ”Armenien har vänt sig till oss, men vi gjorde ingenting. Nu tror jag att Jerevan börjat ifrågasätta behovet av någon militär allians med Ryssland och kan i stället vända sig till amerikanerna. Och då kommer vi att vara ute ur Armenien. Azerbajdzjan är en allierad till Turkiet, som är medlem av Nato. Baku kommer inte att ha några problem att integreras i det västliga systemet via Ankara”, säger han. Michail Alexandrov avskedades i november i fjol från Ryska centret för militär-politiska studier MGIMO (Utrikespolitiska institutet i Moskva). Hans uttalanden ansågs vara skadliga för vänskapen mellan Moskva och Baku.

”Azerbajdzjan agerar mycket skickligt politiskt sedan väldigt länge. Å ena sidan har man mycket goda relationer med Turkiet men också utmärkta relationer med Ryssland, där man har mycket stark lobbyverksamhet inom olje- och gassektorerna”, säger professor Charles Urjewicz, som är tveksam till EU:s möjligheter att komma till Armeniens undsättning. ”Alijev [Azerbajdzjans president] har ur sin synvinkel skött sina kort väl i bemärkelsen att kriget i Ukraina gett honom fritt spelrum för att definitivt ’avsluta’ konflikten i Nagorno-Karabach.”

Segern för Azerbajdzjan väcker farhågor om att de 120 000 invånarna i Nagorno-Karabach i stor omfattning kommer att försöka lämna området.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips – Wikipedia om:

Armenien: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Armenien>

Azerbajdzjan: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Azerbajdzjan>

Nagorno-Karabach: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Nagorno-Karabach>

Internationell vänsterpress:

Mike Phipps: [“It feels like the apocalypse”](#) (21 sept 2023)

[Russian Socialist Movement: Concerning Azerbaijan’s aggression against Nagorno-Karabakh/Artsakh](#) (22 sept 2023)

Andrew Roth: [First evacuees from Nagorno-Karabakh cross into Armenia](#) (24 sept 2023)